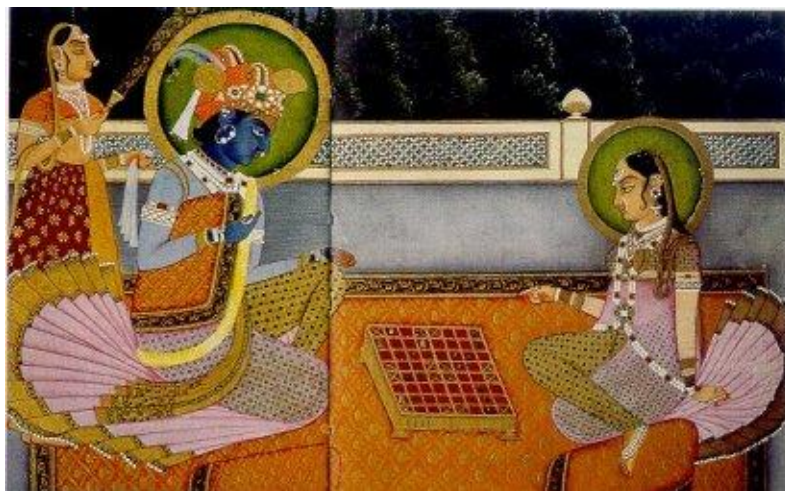

Историја шаховских игара

Постоји разлог због чега је у наслову овог текста коришћена множина. Свако ко је некада чуо нешто из историје шаха углавном зна причу како је он настао у Индији. Понеко зна и легенду о томе како је његов стваралац надмудрио цара тражећи му да на свако поље табле стави дупло више зрна пшенице него на предходно. Међутим, податак да је шах настао у Индији није коначна истина. Веома мало људи зна да шах, као и већина других игара, није увек изгледао исто и да је он плод једне вишевековне еволуције, а по природи ствари, ниједна еволуција нема само један правац. Поред више теорија које за колевку шаха између осталих земаља узимају и Кину, најзаступљенија је она која каже да је на територији данашње Индије, у шестом веку нове ере, настала игра под именом „чатуранга“. Тачна правила те игре нису остала записана у историји али је познато да се игра разликовала од модерног шаха. Наравно, вероватно је да је и чатуранга настала на основу неке друге, још старије игре, јер човек није у стању да измисли нешто што ни мало не сличи нечему што већ зна. Познато је да је постојало много различитих варијанти чатуранге од којих је најупечатљивија она под именом „чатураџи“ коју је играло четворо играча.

Кришна и Радха играју чатурангу

Сматра се да је пут чатуранге према Западу почео у седмом веку нове ере, када је тадашњи индијски цар послао једну гарнитуру цару Сасанидске Персије. Гарнитура је имала шеснаест фигура од смарагда и шеснаест фигура од рубина. Арапи су игру назвали „шатранџ“ и благо јој изменили правила. Такође, развили су и варијанту која се играла на табли величине 10x11 поља и која је имала више фигура, а назвали су је „шатранџ тамил“ што значи „савршени шатранџ“. О шатранџу се зна доста. Најупечатљивије разлике у односу на модерни шах су биле кретање Ферса (данашња Дама) који је могао да се креће само по једно поље дијагонално, и Пила (данашњи Ловац) који се кретао по два поља дијагонално уз могућност прескакања фигура попут Скакача. Такође, када дођу до последњег реда, Пешаци су се могли промовисати искључиво у Ферсове. Јасан показатељ да модерни шах потиче од Шатранџа су називи фигура. Краљ се звао „Шах“, Топ се звао „Рук“ (како се и данас зове у енглеском језику), а ловац је осим назива „Пил“ имао и називе Ауфин и Алфил (у италијанском језику Ловац се и данас зове „Алфиере“). Мајстори шатранџа су се бавили и компоновањем проблема који су били такви да се мат противнику морао дати серијом шахова јер је сопственом краљу претио мат у потезу.

Персијска шатранџ гарнитура из XII века

Арапи су, својим освајањима, донели шатранџ у Европу где је он почео да се мења и полако поприма форму шаха који данас познајемо. Прелазна форма која се мора поменути је „курирски шах“. То је била игра која се играла на табли величине 8x12 поља, а сваки играч је имао по двадесетчетири фигуре. Поред Алфила, појавила се нова фигура под називом „Курир“ која се кретала као модерни Ловац. Сматра се да се курирски шах играо макар шест векова пре него што га је заменила модернија форма. Новотарије које је курирски шах донео јесте табла са разнобојним пољима, кретање Курира који је касније заменио старог Алфила на оригиналној табли од 8x8 поља, могућност пешака да пређу два поља у првом потезу (у почетку је то било дозвољено само неким пешацима), много моћније кретање Даме као и рокада. Правила као што су промоција пешака у више фигура и ан-пасан су дошла касније. Недавно је било покушаја да се ова игра реформише и потпуно уклопи у модерне ФИДЕ конвенције.

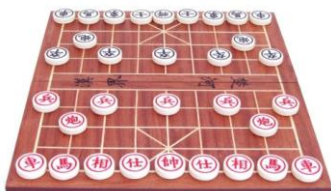
Лукас ван Лејден – Шахисти
XVI век
први приказ курирског шаха

Реформисани курирски шах

Сматра се да је шах какав данас познајемо формиран око 1475. године и од тада се није значајније мењао. Као што је то био случај са многим другим стварима, услед великог утицаја западно-европске културе на остатак света, модерни шах је данас географски најраспрострањенија варијанта. То никако не значи да су остали потомци чатуранге који данас постоје у свету, и који ће бити поменути даље у тексту, ишта мање занимљиви и узбудљиви за играње, већ је интернационална популарност шаха просто резултат преминања једне културе над осталим. Поређења ради, такав случај је евидентан у спорту где игре измишљене у Енглеској и Сједињеним Америчким Државама доминирају спортским светом.

Чатуранга није само отишла на пут према западу већ је у исто време кренула и на исток. Резултат тога су разне варијанте које се и данас играју у азијским земљама. Те варијанте су: шијангчи (кинески шах), џанги (корејски шах), макрук (тајландски шах), ситијин (бурмански шах), шатар (монголски шах) и шоги (јапански шах). Све ове игре су приближно старе као и западни шах. Свака од њих ће бити детаљније описана у наредним текстовима.

Шијангчи

Џанги

Макрук

Ситујин

Шатар

Шоги

Треба напоменути да се тренутно ради на организовању првог шоги клуба у Београду. За више информација о томе пратите линк: <http://www.facebook.com/pages/Shogi-Srbija/204380989660139> или потражите „Shogi Srbija“ на Фејсбуку. Такође, можете се обратити на и-мејл адресу: pexxogen@gmail.com уколико вас занима било шта о шогију укључујући и то где се може играти уживо или преко интернета.

Немања Новаковић

У следећем наставку „Ситујин и Макрук (бурмански и тајландски шах)“